LIDERNING DUNYOQARASHI: QADRIYATLAR, QARASHLAR VA JAMOA TARAQQIYOTI

Асадова Маржона Хасановна
Samarqand iqtisodiyot va servis instituti, Menejment kafedrasi, MNS-122-guruh talabasi
hacker0007liller@gmail.com
Axmedov Damir Axmatovich
Samarqand iqtisodiyot va servis instituti, Menejment kafedrasi, MNS-122-guruh talabasi
Ilmiy rahbar: Latipov Ashur Ali.Rustam o'g'li. — SamISI "Menejment" kafedrasi v.b dotsenti

Annotatsiya. *Maqolada liderning dunyoqarashi tushunchasi, uning tarkibiy qismlari, rahbarlik uslubi va jamoa samaradorligiga ta'siri yoritiladi. Zamonaviy lider dunyoqarashining asosiy xususiyatlari hamda uni shakllantirish yo'llari tahlil qilinadi.*

Kalit so'zlar: *lider, dunyoqarash, qadriyatlar, rahbarlik uslubi, strategik fikrlash, mas'uliyat.*

Аннотация. *В статье рассматриваются понятие мировоззрения лидера, его основные компоненты, влияние на стиль руководства и эффективность работы команды. Анализируются ключевые характеристики мировоззрения современного лидера и способы его формирования.*

Ключевые слова: *лидер, мировоззрение, ценности, стиль руководства, стратегическое мышление, ответственность.*

Abstract. *The article examines the concept of a leader's worldview, its main components, and its influence on leadership style and team effectiveness. It analyzes key features of the modern leader's worldview and ways of developing it.*

Keywords: *leader, worldview, values, leadership style, strategic thinking, responsibility.*

Kirish

Bugungi jadal o'zgarayotgan dunyoda jamiyat, tashkilot va jamoalar taraqqiyoti ko'p jihatdan ularni boshqarayotgan liderlarning shaxsiy fazilatlariga, bilim darajasiga va, eng muhimi, dunyoqarashiga bog'liq. Texnologiyalar rivojlanib, raqobat kuchayib, axborot oqimi tezlashgan sharoitda lider faqat buyruq beruvchi

shaxs emas, balki yo‘nalish ko‘rsatuvchi, odamlarni ilhomlantiruvchi va ularning kuchini umumiy maqsad sari birlashtiruvchi insondir.

Har bir lider qaror qabul qilganda, muammoga yondashganda yoki jamoa bilan muloqot qilganda o‘zining ichki qarashlar tizimiga tayanadi. Aynan shu tizim — dunyoqarash — uning nimani muhim deb bilishini, qanday maqsadlarni qo‘yishini va qiyin vaziyatda qanday yo‘l tanlashini belgilaydi. Shu sababli liderning dunyoqarashini o‘rganish rahbarlik nazariyasi va amaliyotining dolzarb masalalaridan biri hisoblanadi.

Mazkur maqolaning maqsadi — liderning dunyoqarashi mohiyatini ochib berish, uning tarkibiy qismlarini aniqlash, rahbarlik faoliyatiga ta’sirini tahlil qilish hamda zamonaviy lider uchun zarur bo‘lgan dunyoqarash xususiyatlarini ko‘rsatishdir.

1. Dunyoqarash tushunchasi va uning mohiyati

Dunyoqarash — insonning atrofdagi olam, jamiyat va o‘zi haqidagi qarashlari, baholari, e’tiqodlari va hayotiy tamoyillarining yaxlit tizimidir. U insonning hayot tajribasi, olgan ta’limi, oilaviy tarbiyasi, madaniy muhiti va ma’naviy qadriyatlari ta’sirida shakllanadi.

Dunyoqarash inson xulq-atvorining ichki yo‘naltiruvchisi vazifasini bajaradi. Bir xil vaziyatda ikki lider turlicha qaror qabul qilishi mumkin, chunki ularning dunyoga, odamlarga va muvaffaqiyatga bo‘lgan qarashlari bir-biridan farq qiladi. Birovi odamni resurs sifatida ko‘rsa, boshqasi uni rivojlantirish kerak bo‘lgan shaxs sifatida qabul qiladi. Bu farq jamoaning muhitida, natijalarida va uzoq muddatli barqarorligida yaqqol namoyon bo‘ladi.

2. Liderning dunyoqarashi tarkibiy qismlari

Liderning dunyoqarashi bir necha o‘zaro bog‘liq tarkibiy qismlardan iborat:

• **Qadriyatlar.** Halollik, adolat, mas’uliyat, hurmat va xizmat kabi qadriyatlar liderning axloqiy poydevorini tashkil etadi. Ular qaror qabul qilishda “nima to‘g‘ri?” degan savolga javob beradi.

• **E’tiqod va ishonchlar.** Lider o‘zining, jamoasining va umumiy ishning kuchiga qanchalik ishonishi uning tashabbus va qat’iyatini belgilaydi.

• **Bilim va tajriba.** Keng bilim, kasbiy mahorat va hayotiy tajriba liderga vaziyatni to‘g‘ri baholash, xatarlarni oldindan ko‘ra bilish imkonini beradi.

• **Maqsad va vizyon.** Kelajakni aniq tasavvur qilish va uni boshqalarga yetkaza olish liderni oddiy rahbardan ajratib turadigan asosiy belgilardan biridir.

• **O‘zini anglash.** O‘z kuchli va zaif tomonlarini bilish, his-tuyg‘ularini boshqara olish va tanqidga ochiq bo‘lish yetuk dunyoqarashning alomatidir.

3. Dunyoqarash va rahbarlik uslubi

Liderning dunyoqarashi uning rahbarlik uslubida bevosita aks etadi. Insonni asosiy boyligi deb bilgan lider hamkorlikka, ishonchga va jamoaviy qarorlarga tayanadi. Nazorat va qattiq intizomni birinchi o‘ringa qo‘ygan lider esa ko‘proq markazlashgan boshqaruvni afzal ko‘radi. Ikkala yondashuvning ham o‘z o‘rni bor, ammo uzoq muddatda odamlarning ichki motivatsiyasini oshiradigan, ularning tashabbusini qo‘llab-quvvatlaydigan dunyoqarash yuqori samara beradi.

Shuningdek, dunyoqarash liderning inqiroz paytidagi xatti-harakatlarini ham belgilaydi. Qiyin vaziyatda bosiq turish, aybdor qidirish o‘rniga yechim izlash, jamoaga ishonchni saqlab qolish — bularning barchasi liderning ichki qarashlariga bog‘liq. Shu bois lider qanday bo‘lsa, jamoa ham ko‘p jihatdan shunday bo‘ladi: lider o‘z qarashlari bilan tashkilot madaniyatini shakllantiradi.

4. Zamonaviy lider dunyoqarashining asosiy xususiyatlari

Hozirgi davr liderdan yangi sifatlarni talab qiladi. Zamonaviy lider dunyoqarashini quyidagi xususiyatlar bilan tavsiflash mumkin:

• **Strategik va tizimli fikrlash.** Alohida muammolarni emas, ularning o‘zaro bog‘liqligini ko‘ra olish va uzoq muddatli oqibatlarni hisobga olish.

• **O‘zgarishlarga ochiqlik.** Yangilikdan cho‘chimaslik, xatodan saboq chiqarish va doimiy o‘rganishga tayyorlik.

• **Hamdardlik va emotsional intellekt.** Boshqalarning his-tuyg‘ularini tushunish, tinglay bilish va ishonchli munosabatlar qura olish.

• **Mas’uliyat va adolat.** Natijalar uchun javobgarlikni o‘z zimmasiga olish hamda jamoa a’zolariga baravar va xolis munosabatda bo‘lish.

• **Ijtimoiy mas’uliyat.** Faoliyatini faqat foyda bilan emas, jamiyat va kelajak avlodlar manfaati bilan ham o‘lchash.

• **Milliy va umumbashariy qadriyatlar uyg‘unligi.** O‘z madaniy ildizlariga tayangan holda dunyo tajribasini ijodiy qabul qilish.

5. Lider dunyoqarashini shakllantirish yo‘llari

Dunyoqarash tug‘ma emas, u hayot davomida shakllanadi va rivojlanadi. Liderlik qarashlarini boyitishning bir necha samarali yo‘li mavjud. Birinchidan, muntazam mutolaa va ta’lim olish dunyoqarash doirasini kengaytiradi. Ikkinchidan, yetuk mentorlar bilan muloqot va ularning tajribasidan o‘rganish shaxsiy rivojlanishni tezlashtiradi. Uchinchidan, o‘z faoliyati va xatolari ustida muntazam mulohaza yuritish — refleksiya — liderga o‘zini chuqurroq anglash imkonini beradi.

Bundan tashqari, turli madaniyat va fikrdagi odamlar bilan ishlash, safar qilish, jamiyat hayotidagi ijtimoiy loyihalarda ishtirok etish ham qarashlarning kengayishiga xizmat qiladi. Eng muhimi, lider o‘z qadriyatlariga amalda sodiq

qolishi, so‘z bilan ish o‘rtasida ziddiyat bo‘lmasligi lozim, chunki ishonch aynan shu ochiqlik va izchillik asosida quriladi.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, liderning dunyoqarashi uning shaxsiy va kasbiy faoliyatining ichki asosi, qarorlari va xatti-harakatlarining yo‘naltiruvchi kuchidir. U jamoaning muhitini, tashkilotning madaniyatini va uzoq muddatli natijalarini belgilaydi. Keng qamrovli, insonparvar, adolatli va kelajakka yo‘naltirilgan dunyoqarashga ega lider nafaqat o‘z maqsadlariga erishadi, balki atrofidagilarni ham rivojlanishga ilhomlantiradi.

Shu bois har bir lider o‘z dunyoqarashini muntazam boyitib borishi, uni qadriyatlar va bilim bilan mustahkamlashi zarur. Chunki haqiqiy yetakchilik lavozimdan emas, balki ichki qarashlar, mas’uliyat va odamlarga xizmat qilish istagidan boshlanadi.